HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ואף אחיה השילוני טעה וחתם דהא יהוא צדיקא רבה הוה שנאמר [1]ויאמר ה' אל יהוא יען אשר הטיבות לעשות הישר בעיני ככל אשר בלבבי עשית לבית אחאב בני רביעים ישבו לך על כסא ישראל וכתיב [2]ויהוא לא שמר ללכת בתורת ה' אלהי ישראל בכל לבבו לא סר מעל חטאת ירבעם אשר החטיא את ישראל מאי גרמא ליה אמר אביי (א)ברית כרותה לשפתים שנאמר [3]אחאב עבד הבעל מעט יהוא יעבדנו הרבה רבא אמר חותמו של אחיה השילוני ראה וטעה (א) [א] דכתיב [4]ושחטה שטים העמיקו ואני מוסר לכולם אמר רבי יוחנן אמר הקב"ה הם העמיקו משלי אני אמרתי [א]כל שאינו עולה לרגל עובר בעשה והם אמרו כל העולה לרגל ידקר בחרב [5]ויהי בעת ההיא וירבעם יצא מירושלם וימצא אותו אחיה השילוני הנביא בדרך והוא מתכסה בשלמה חדשה תנא משום רבי יוסי עת היא מזומנת לפורענות [6]בעת פקודתם יאבדו תנא משום רבי יוסי עת מזומנת לפורענות [7]בעת רצון עניתיך תנא משום ר' יוסי עת מזומנת לטובה [8]וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם תנא משום רבי יוסי עת היא מזומנת לפורענות [9]ויהי בעת ההיא וירד יהודה מאת אחיו תנא משום ר' יוסי עת מזומנת לפורענות [10]וילך רחבעם שכם כי שכם בא כל ישראל להמליך אותו תנא משום ר' יוסי מקום מזומן לפורענות בשכם עינו את דינה בשכם מכרו אחיו את יוסף בשכם נחלקה מלכות בית דוד [5]וירבעם יצא מירושלים אמר ר' חנינא בר פפא שיצא מפיתקה של ירושלים וימצא אותו אחיה השילוני הנביא בדרך והוא מתכסה בשלמה חדשה ושניהם לבדם בשדה מאי בשלמה חדשה אמר רב נחמן כשלמה חדשה מה שלמה חדשה אין בה שום דופי אף תורתו של ירבעם לא היה בה שום דופי ד"א שלמה חדשה שחידשו דברים שלא שמעה אזן מעולם מאי ושניהם לבדם בשדה אמר רב יהודה אמר רב שכל תלמידי חכמים דומין לפניהם כעשבי השדה ואיכא דאמר שכל טעמי תורה מגולין להם כשדה [11]לכן תתני שלוחים על מורשת גת בתי אכזיב לאכזב למלכי ישראל אמר ר' חנינא בר פפא יצאה בת קול ואמרה להן מי שהרג את הפלשתי והוריש אתכם גת תתנו שילוחים לבניו בתי אכזיב לאכזב למלכי ישראל (ב)אמר רב חיננא בר פפא כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאילו גוזל להקב"ה וכנסת ישראל שנאמר [12]גוזל אביו ואמו ואומר אין פושע חבר הוא לאיש משחית ואין אביו אלא הקב"ה שנאמר [13]הלא הוא אביך קנך ואין אמו אלא כנסת ישראל שנאמר [14]שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך מאי חבר הוא לאיש משחית חבר הוא לירבעם בן נבט שהשחית ישראל לאביהם שבשמים [15]וידח ירבעם (בן נבט) את ישראל מאחרי ה' והחטיאם חטאה גדולה אמר רבי חנין כשתי מקלות המתיזות זו את זו [16]ודי זהב (ג)אמרו דבי ר' ינאי אמר משה לפני הקב"ה רבונו של עולם בשביל כסף וזהב שהשפעת להן לישראל עד שיאמרו דיי גרם להם לעשות להם אלהי זהב משל אין ארי דורס ונוהם מתוך קופה של תבן אלא מתוך קופה של בשר אמר ר' אושעיא עד ירבעם היו ישראל יונקים מעגל אחד מכאן ואילך משנים ושלשה עגלים אמר ר' יצחק אין לך כל פורענות ופורענות שבאה לעולם שאין בה אחד מעשרים וארבעה בהכרע ליטרא של עגל הראשון שנאמר [8]וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם אמר רבי חנינא לאחר עשרים וארבעה דורות נגבה פסוק זה שנאמר [17]ויקרא באזני קול גדול לאמר קרבו פקדות העיר ואיש כלי משחתו בידו [18]אחר הדבר הזה לא שב ירבעם מדרכו הרעה מאי אחר אמר ר' אבא אחר שתפשו הקב"ה לירבעם בבגדו ואמר לו חזור בך ואני ואתה ובן ישי נטייל בגן עדן אמר לו מי בראש בן ישי בראש אי הכי לא בעינא ר' אבהו הוה רגיל דהוה קא דריש בשלשה מלכים חלש קביל עליה דלא דריש כיון

דאיתפח

ואף אחיה השילוני טעה. בדבר דסבר לנסויינהו אתי וחתם באותו מעשה: **שנאמר ויאמר ה' אל יהוא וגו' לעשות הישר וכתיב ויהוא לא שמר ללכת בתורת ה'.** ואמרינן מאי גרמא ליה ואמר רבא חותמו של אחיה השילוני ראה וטעה מכלל דהוא טעה: **ושחטה שטים העמיקו.** שטים עבודת כוכבים על שם שסטים אחריה לשחוט לעבודת כוכבים: **העמיקו.** והחמירו שאמרו שכל מי שעולה לרגל ידקר בחרב כדי שילכו וישחטו לפני העגלים: **ואני מוסר לכולם.** כלומר אנכי לא חשתי כל כך לכבוד עצמי לומר כל מי שאינו עולה לרגל ידקר בחרב כמו שחשו הם לכבוד עבודת כוכבים אלא יסורין בעלמא יסרתים כלומר דעבר בעשה. ל"א שטים כלומר שטיות שלהם שסרו מאחרי העמיקו עד שחיטה שחייבו מיתה כל מי שעולה לרגל ומניח את העגלים. ושחטה לשון שחיטה: **מזומנת לפורענות.** שאם נחלקה מלכות ישראל דסמיך ליה ויקח את השלמה ויקרעה לשנים עשר קרעים וגו': **וביום פקדי.** בתשעה באב שבכל שנה מאותן מ' שנה שעמדו במדבר יום מזומן לפורענות בו חזרו מרגלים בו נחרב הבית בראשונה ובשניה ד): **ויהי בעת ההיא וירד יהודה.** מזומנת לפורענות שתמר נתחייבה שריפה ומתו שני בניו: **בשכם מכרו אחיו את יוסף.** כדכתיב (בראשית לז) הלא אחיך רועים בשכם ודותן דכתיב בקרא היינו כפר הסמוך לשכם ונקראת על שם שכם. אי נמי כמדרשו שהיו דנין עליו להרגו: **בשכם נחלקה מלכות בית דוד.** כדכתיב במלכים (א יב): **מפתקה של ירושלים.** מכללה שלא לחזור בה לעולם ולא ליטול חלק בעבודה: **מפתקה.** כגון (ב"מ דף פו.) נפל פתקה מרקיעא. כלומר מחזקת של ירושלים הכתוב וחתום בה: **שום דופי.** גימגום בגמ' ה): **שחדשו.** דרשו דברי תורה בין ירבעם לאחיה: **יצאה בת קול ואמרה.** כשהמליכו את ירבעם: **מי שהרג.** דוד: **את הפלשתי.** וע"י כן היה מוריש לכם גת לכן תתנו שלוחים לבניו שתעזבו מלכות בית דוד ותמליכו אחרים: **בתי אכזיב לאכזב.** למלכי בית דוד אתם מכזבים והלכתם אחר מלכי ישראל לפיכך תהיו נמסרין לאכזב ביד עובדי כוכבים שהן שטי כזב: **אין אביו אלא הקב"ה שנאמר**

וכו'. ואין גזילה כלפי מעלה וכלפי כנסת ישראל אלא זו בלבד שמונע מלברך כנסת ישראל הוא גוזל להקב"ה שחכמים תקנו על כל דבר ודבר ברכה כדאמר התם (ברכות דף לה.) כל הטועם ואינו מברך נקרא גזלן שנאמר ו) לה' הארץ ומלואה: **כשתי מקלות המתיזות זו את זו.** כאדם שיש בידו מקל א' ומכה בו מקל אחר ומתיזו ומשליכו ברחוק כך הדיח ירבעם את ישראל מאחרי ה' בעל כרחם: **ודי זהב.** איידי דאיירי עד השתא בעגלים של ירבעם מפרש האי קרא: **מתוך קופה של בשר.** כשיש לו הרבה לאכול הוא נוהם: **עד ירבעם היו ישראל יונקים מעגל אחד.** לוקין על חטא עגל אחד שעשו במדבר: ה"ג **מכאן ואילך היו יונקין משלשה עגלים.** שנים מירבעם ושלישי של המדבר. ולפי מה שכתוב בספרים שנים ושלשה עגלים ניחא כלומר משנים שעשה ירבעם ושלישי שנעשה במדבר ושלשה היינו שלישי כמו (משלי ל) שלשה המה נפלאו ממני וארבעה לא ידעתים: **אחד מעשרים וארבעה בהכרע ליטרא.** לאו דוקא אלא כלומר דבר מועט מאד כמה שכף המשקל נוטה לצד זה יותר מצד זה. בב"ב (דף פט.) כמה הוי הכרע ליטרא: **לאחר כ"ד דורות.** למעשה העגל: **פסוק זה.** דכתיב בעגל וביום פקדי והכא בימי צדקיה כשחרב הבית כתוב קרבו פקודות העיר קרב אותו מעשה שנאמר וביום פקדי וממעשה העגל עד צדקיה כ"ד דורות דבימי נחשון נעשה העגל לא וחשוב כמה דורות מנחשון עד צדקיה נחשון שלמון בנו בועז בנו עובד בנו ישי בנו דוד בנו שלמה בנו רחבעם בנו אביה בנו אסא בנו יהושפט בנו יורם בנו אחזיה בנו יואש בנו אמציה בנו עוזיה בנו יותם בנו אחז בנו חזקיה בנו מנשה בנו אמון בנו יאשיה בנו יהואחז ויהויקים בניו ומלכו זה אחר זה ודור אחד הם יהויכין בנו של יהויקים הרי כ"ד. ז) יהויקים לא סיים מלכותו שהוגלה לבבל עם החרש והמסגר והמליכו צדקיהו דודו במקומו והלכך לא קא חשיב צדקיה דור באפיה נפשיה דהוא מלך בדור כ"ד: **דהוה דריש בשלשה מלכים.** דהוה קאי במתני' דשלשה מלכים אין להם חלק:

איתפח

מסורת הש"ס

א) [מו"ק יח. ע"ש], **ב)** ברכות לה:, **ג)** ברכות לב. יומא פו:, **ד)** [תענית כו:], **ה)** בע"י: בתלמודו, **ו)** [תהלים כד], **ז)** [נ"ל יהויכין כי כך מבואר בסוף מלכים ב דיהויכין הוגלה עם החרש והמסגר וכן לעיל בגמ' לח. אבל יהויקים מת בירושלים ולא הוגלה כלל],

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' וטעה כתיב ושחטה כצ"ל ואות ד נמחק:

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' ראה וטעה דכתיב. נמחק תיבת דכתיב:

◆

מוסף רש"י

גוזל להקב"ה. את ברכתו, **וכנסת ישראל.** שכשחטאו הפירות לוקין (ברכות לה:). **ואומר אין פשע.** ולפי שהוא מיקל, רואים האחרים ולמדין ממנו לעשות כן ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה, ולכך נקרא זה המיקל חבר לאיש משחית (שם). **ונוהם.** שמח ומשתגע ומזיק (שם לב.).

עין משפט נר מצוה

כח א מיי' פ"א מהל' חגיגה הלכה א:

◆

תורה אור השלם

1. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל יֵהוּא יַעַן אֲשֶׁר הֱטִיבֹתָ לַעֲשׂוֹת הַיָּשָׁר בְּעֵינַי כְּכֹל אֲשֶׁר בִּלְבָבִי עָשִׂיתָ לְבֵית אַחְאָב בְּנֵי רְבִעִים יֵשְׁבוּ לְךָ עַל כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל: מלכים ב י ל

2. וְיֵהוּא לֹא שָׁמַר לָלֶכֶת בְּתוֹרַת יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּכָל לְבָבוֹ לֹא סָר מֵעַל חַטֹּאות יָרָבְעָם אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת יִשְׂרָאֵל: מלכים ב י לא

3. וַיִּקְבֹּץ יֵהוּא אֶת כָּל הָעָם וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אַחְאָב עָבַד אֶת הַבַּעַל מְעָט יֵהוּא יַעַבְדֶנּוּ הַרְבֵּה: מלכים ב י יח

4. וְשַׁחֲטָה שֵׂטִים הֶעְמִיקוּ וַאֲנִי מוּסָר לְכֻלָּם: הושע ה ב

5. וַיְהִי בָּעֵת הַהִיא וְיָרָבְעָם יָצָא מִירוּשָׁלָםִ וַיִּמְצָא אֹתוֹ אֲחִיָּה הַשִּׁילֹנִי הַנָּבִיא בַּדֶּרֶךְ וְהוּא מִתְכַּסֶּה בְּשַׂלְמָה חֲדָשָׁה וּשְׁנֵיהֶם לְבַדָּם בַּשָּׂדֶה: מלכים א יא כט

6. הֶבֶל הֵמָּה מַעֲשֵׂה תַּעְתֻּעִים בְּעֵת פְּקֻדָּתָם יֹאבֵדוּ: ירמיהו נא יח

7. כֹּה אָמַר יְיָ בְּעֵת רָצוֹן עֲנִיתִיךָ וּבְיוֹם יְשׁוּעָה עֲזַרְתִּיךָ וְאֶצָּרְךָ וְאֶתֶּנְךָ לִבְרִית עָם לְהָקִים אֶרֶץ לְהַנְחִיל נְחָלוֹת שֹׁמֵמוֹת: ישעיהו מט ח

8. וְעַתָּה לֵךְ נְחֵה אֶת הָעָם אֶל אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לָךְ הִנֵּה מַלְאָכִי יֵלֵךְ לְפָנֶיךָ וּבְיוֹם פָּקְדִי וּפָקַדְתִּי עֲלֵיהֶם חַטָּאתָם: שמות לב לד

9. וַיְהִי בָּעֵת הַהִוא וַיֵּרֶד יְהוּדָה מֵאֵת אֶחָיו וַיֵּט עַד אִישׁ עֲדֻלָּמִי וּשְׁמוֹ חִירָה: בראשית לח א

10. וַיֵּלֶךְ רְחַבְעָם שְׁכֶם כִּי שְׁכֶם בָּא כָל יִשְׂרָאֵל לְהַמְלִיךְ אֹתוֹ: מלכים א יב א

11. לָכֵן תִּתְּנִי שִׁלּוּחִים עַל מוֹרֶשֶׁת גַּת בָּתֵּי אַכְזִיב לְאַכְזָב לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל: מיכה א יד

12. גּוֹזֵל אָבִיו וְאִמּוֹ וְאֹמֵר אֵין פָּשַׁע חָבֵר הוּא לְאִישׁ מַשְׁחִית: משלי כח כד

13. הֲ לַיְיָ תִּגְמְלוּ זֹאת עַם נָבָל וְלֹא חָכָם הֲלוֹא הוּא אָבִיךָ קָּנֶךָ הוּא עָשְׂךָ וַיְכֹנְנֶךָ: דברים לב ו

14. שְׁמַע בְּנִי מוּסַר אָבִיךָ וְאַל תִּטֹּשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ: משלי א ח

15. כִּי קָרַע יִשְׂרָאֵל מֵעַל בֵּית דָּוִד וַיַּמְלִיכוּ אֶת יָרָבְעָם בֶּן נְבָט וַיַּדַּח יָרָבְעָם אֶת יִשְׂרָאֵל מֵאַחֲרֵי יְיָ וְהֶחֱטִיאָם חֲטָאָה גְדוֹלָה: מלכים ב יז כא

16. אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בַּמִּדְבָּר בָּעֲרָבָה מוֹל סוּף בֵּין פָּארָן וּבֵין תֹּפֶל וְלָבָן וַחֲצֵרֹת וְדִי זָהָב: דברים א א

17. וַיִּקְרָא בְאָזְנַי קוֹל גָּדוֹל לֵאמֹר קָרְבוּ פְּקֻדּוֹת הָעִיר וְאִישׁ כְּלִי מַשְׁחֵתוֹ בְּיָדוֹ: יחזקאל ט א

18. אַחַר הַדָּבָר הַזֶּה לֹא שָׁב יָרָבְעָם מִדַּרְכּוֹ הָרָעָה וַיָּשָׁב וַיַּעַשׂ מִקְצוֹת הָעָם כֹּהֲנֵי בָמוֹת הֶחָפֵץ יְמַלֵּא אֶת יָדוֹ וִיהִי כֹּהֲנֵי בָמוֹת: מלכים א יג לג